

Lia Rumantscha = Ligia Romuntscha : rapport annual 1978

Autor(en): [s.n.]

Objektyp: **Group**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **92 (1979)**

PDF erstellt am: **23.07.2024**

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

LIA RUMANTSCHA
LIGIA ROMONTSCHA

Rapport annual 1978

La suprastonza dalla LR

parsura	Romedi Arquint, Cinuos-chel
viceparsura	Rudi Netzer, Savognin
assessurs	dr. Jachen Curdin Arquint, Cuera Cristian Caduff, Cuera
	Theo Candinas, Cuera
secretari	Hendri Spescha, Domat/Ems

Presidents dallas societads affiliadas dalla LR

Società Retorumantscha	dr. Gion Deplazes, Cuera
Romania	Ignaz Cathomen, Falera
Uniun dals Grischs	Gion Filli, Zernez
Renania	Andreas Cadonau, Flond
Uniung Rumantscha da Surmeir	Rudi Netzer, Savognin
Uniun da Scriptuors Rumantschs	Flurin Caviezel, Cuera
Cuminonza Romontscha	
Radio e Televisiun	dr. S. Sonder, Cuera

Rapport dal parsura

L'an scuors es stat suot l'insaina d'üna granda publicità, dal cumanzamaint d'ün contact pü intensiv sül champ politic, e dal müdamaint aint il secretariat.

La LR in büschmaint d'indumengias

Il center da las festivitats in occasiun dal 40avel anniversari dal rumantsch sco lingua naziunala es statta *la radunanza da delegats da stà a Chastè*. In preschentscha da cusgl. federal Hürlimann e d'ün vast numer da delegats e da giasts han ils 2 dis a Chastè sport ün quader varià dad activitats in terra rumantscha: La radunanza da delegats cul pled da bivgnaint da cusgl. fed. Hürlimann, il referat programmatic dal parsura, la matinée litterara cun poets e trubadurs, la saira da teater e bal, la festa populara cun chant, sport, discuors e culturella.

Implü han gnü lö *conferenzas da pressa*: In favrer a Turich inua chi'd es gnü preschantà t.o. l'ediziun «Economia e finanzas» sco eir la gasetta per giuvenils DIALOG, in gün e december a Chastè ed a Cuoira insembel culs redactuors da la pressa rumantscha, resp. grischuna.

La LR es statta preschainta a Berna cur cha cusgl. fed. Hürlimann ha inaugurà la tabla cun l'inscripziun rumantscha a l'entrada da la Chasa Federala, sco eir i'l ram da las eivnas retorumantschas a Berna, ün'intrapraisa remarchabla dals Grischuns a Berna, chürada da Tista Murk. Ün servezzan da pressa ha infuormà la pressa svizra da plaschairs e pissers da la Rumantschia. Cun satisfacziun avain nus pudü registrar ün vast interess ed eco tant davart radio e televisiun sco eir da la pressa svizra, grischuna tudais-cha e rumantscha.

La commemoraziun d'üna manifestaziun politica ha dat ün accent special eir a l'actività da la LR. Ella ha miss in evidenza la valur da la preschentscha dal rumantsch i'l sector public dals cumüns, Chantun e Confederaziun. I sun

gnüts instradats ed intensivats contacts culs cumüns, id ha gnü lö ün inscunter culs grands cusgliers rumantschs, ün inscunter chi dess chattar üna cun-
tinuaziun regulara, il parsura ha implü eir discurri i'l ravuogl dals parlamen-
taris rumantschs a Berna. Sainza chi sajan gnüts raggiunts resultats concrets
am paran quists novs contacts da spordscher üna basa schlargiada per üna
collavuraziun früttaivla i'l avegnir tanter la LR cun sias societads cun chüra
da territori e'l vast champ politic.

In quist connex saja manzunada eir la lavur da *la cumischiun d'experts*
pel dret territorial. La prüma cumischiun d'experts es gnüda dis-chargiada
da sia incumbenza e scholta in gün dal 1977. Al cumanzamaint dal 1978 ha
la nova cumischiun da perits cumanzà la lavur in üna cumposiziun per-
sunala e da structura pü vasta. A la cumischiun fan part ils signuors P. Schäppi,
president, D. Cadruvi (sorti a la fin da l'an), Not Carl, Pierluigi Schaad, Remo
Bornatico.

Dürant l'an scuors haja gnü nom da tour *cumgià d'ün bun team da*
lavur in Chasa Rumantscha.

Hendri Spescha, successur da G. G. Casaulta dal 1968, ha prestà sco hom
versà in dumandas praticas e d'ün fin sentimaint artistic granda lavur in üna
perioda dad expansiun dal movimaint rumantsch. La dieta da Chastè, la
nova basa finanziaria, la reorganisaziun da la LR: etapas decisivas per la
consolidaziun da l'attività da la LR. Cun seis far cordial, sia abiltà da tgnair
las portas avertas per tuots, e seis spiert avert per novas ideas ed iniziativas
s'ha Hendri Spescha acquistà grands mierts e blera simpatia tanter la Ruman-
tschia ed eir sur ils cunfins oura.

Genoveva Arquisch, secretaria contabilista fingià dal temp dal antecessur
da Hendri Spescha e lura darcheu daspö il 1971, ha pisserà in möd exempla-
ric per uorden in las dumandas da finanzas; dasper quist' incumbenza s'ha
ella acquistada vastas cugnuschtschas i'l andamaint da la lavur da minchadi
da la LR. Hendri Spescha e Genoveva Arquisch han dat la taimpra a la lavur
da la LR da l'ultim decenni.

Eir giunfra Ines Gartmann, daspö trais ans bibliotecara e secretaria, ha
bandunà la LR inua ch'ella ha servi in ün möd quiet ed exact a plaina satis-
facziun.

A tuots trais ün cordial grazcha fich e satisfacziun e cuntantezza in lur
nouv champ d'operusità e pel futur!

Il nouv team in Chasa Rumantscha: dr. Iso Camartin sco secretari, las
giunfras Corina Gilly e Rita Uffer pel büro e giunfra Sonja Cavigelli sco
giarsuna.

Persvas d'avair fat üna buna tscherna, resta la spranza cha'l nouv team as lavur' aint bain e chatta cumplaina satisfacziun in sia lavur. Ad els ün cordial bivgnaint!

La lavur regulara

La *radunanza da delegats* dal december ha in üna seguonda part discutà las tesas per üna concepziun da la lavur culturala in terra rumantscha.

Il cussagl s'ha reuni 2 voutas e s'ha fatschendà t. o. cul proget d'ün supplementaint interrumentsch sco eir cun la dumanda da sustegn da Gion Deplazes per il ballet rumantsch da la Sontga Margriata.

Dals 2 rapports orals culs presidents da las societads cun chüra da territori dessian gnir manzunats il program da las inscripziuns publicas, l'ediziun da cassetas cun parabras, sco eir la proposta cha la LR renunzcha sün las contribuziuns dals cumüns a favur da las societads cun chüra da territori.

La suprastanza es gnüd' insembel 18 voutas. Per dar ün' impreschiun da la vasta paletta da las tractandas sajan manzunadas alchünas: sustegn finanziel per il cudesch da chant «Il Grisch», per ediziuns da F. Giger, A. Peer e C. D. Bezzola, cuntribuziun a la MONTANA per ün champ studentic a Maloja, a P. Haas per seis film «Il salep e la furmicla», al Cor viril Lumnezia per üna scrittüra festala in occasiun da seis 40avel giubileum, a Benni Vigne per sia platta, e. o. p.

Pl ram regular ha la suprastanza decis sur dal sustegn da las scoulinas, s'occupada inavant cun la situaziun da las scoulinas da Cuaira, e contrattà cun la Fundaziun Chasa Rumantscha areguard ils fits chasa.

Pusiziun clera e negativa ha la suprastanza tut areguard l'instrucziun ziun da frances in las scoulas primaras a man dal Departamaint d'educaziun chantunal.

Bler da trattar ha dat il problem da la pressa. In las discussiuns iniziadas fingià dal 1977 culs edituors dal FL e da la GR es gnüda sondada la pussibilità d'edir ün supplementaint interrumentsch chi gniss agiunt a tuottas gassetas rumantschas. Las trattativas p. p. düras e stantusas nun han amo madürà ingüna proposta concreta.

Gruppas da lavur

I sun statts main las activitads spectacularas co pütost lavur zoppada, chi'd han dat il buol a la lavur da quistas gruppas.

Sül champ da *las scoulas professiunalas* survain il prüm postulat fuorma concreta. Cul cumanzamaint da l'an scolastic 1979/80 vain introdüt in las scoulas professiunalas industrialas a Glion, Cuaira, Samedan e Sta. Maria üna lecziun da rumantsch l'eivna per tuot ils giarsuns. Üna gruppa da magisters da scoula professiunala es landervi a metter insembel il material chi po servir da mez d'instrucziun. Areguard *las scoulas medias* es entrada la resposta da la Regenza a l'istanza da la LR dal 1977. La gruppa da lavur s'occuparà da quella per as metter lura vi dad ulteriuras incumbenzas (mezs d'instrucziun etc.).

Per la seguonda vouta han gnü lö in differentas regiuns cuors da *scolaziun da creschüts*. Eir scha la fuorma nu po amo satisfar in tuots resguards, pudain registrar ün viv interess.

Per Cuaira, la Sutselva e p. p. eir la Surselva as trattarà da chattar ün ram exteriur pü satisfacent.

L'incumbenzà pel teater s'ha occupà in special cun la preparaziun da las 4 scenas chi sun gnüdas rapreschantadas da giovaders da las differentas regiuns rumantschas a Chastè.

Inventarisar ils tocs da teater existents sco eir s-chaffir üna basa da col-lavuratuors (gruppa da contact): Gian Gianotti ha tut per mans quista lavur na adüna ligera cun entusiassem ed i's po sperar cha quella porta ils prüms früts i'l cuors da l'an ventur.

Sch'eu n'ha scrit l'an passà cha la *Cumünanza per las trais linguas grischunas* para da survgnir ün' importanza tuot speciala schi's po quist an passar al indicativ: La Cumünanza nun ha amo adüna brich üna structura organisada fin aint il detagl, ella sviluppa però üna dinamica dal tuot singulara. Amo adüna colliada cul Stapferhaus e seis manader dr. Martin Meyer, ha ella institui üna gruppa da lavur, presidiada da dr. Georg Jäger, president da la società dals Gualsers.

Quista *cumischiun da lingua* s'ha datta l'incumbeza da descriver la situaziun actuala da las trais linguas e culturas grischunas per alura formular postulats e giavüschs concrets.

Romedi Arquint, parsura

Ediziuns da la Lia Rumantscha

Il plan d'ediziuns da la LR per l'an 1978 nun ha pudü gnir realisà tenor giavüsch. Per part es quai gnü chaschunà tras la situaziun transitorica al secretariat, per part nu s'han las stamparias tgnüdas vi dals terminis previs.

Uschè cumparan las publicaziuns da la LR per l'an 1978 pür d'ürant il prossem an. Nus quintain cun Lur incletta.

Eir cun la chasa editura OSL haja dat incaps. La producziun da l'an 1978 es retardada e cumpara la prümavaira 1979. La LR es in trattativas cun l'OSL per sgürar üna producziun regulara.

Sco publicaziun rumantscha realisada da la LR d'ürant l'an 1978 pudain nus manzunar:

Noss utschels I, versiun ladina e sursilvana.

Cun divers oters edituors ha la LR collavurà vi da las ediziuns da:

- «Quarta lingua» – ün squitsch separà our da la Terra Grischuna.
- «Economia e finanzas» – squitsch da la Banca Populara Svizra.
- «Dialog» – magazin politic nr. 1-3.

Sustegn finanziel per lur publicaziuns ha la LR dat a:

- C.D. Bezzola, per «Our per la romma».
- Felix Giger, per «Ina sesiun egl uffiern».
- Benni Vigne, per sia platta fonografica.

Nos morts

Cuortamein seregurdein nus cheu dils Romontschs che han bandunau nus igl onn passau. Denter quels sesanflan entginas persunalitads che ein stadas engaschadas specialmein en damondas dil romontsch.

Plasch Dermont (1916–1978)

Plasch Dermont, durant biars onns scolast a Rueun, ei sefatgs meriteivels grondamein sco cronist local. El ha publicau treis brochuras davart l'istoria locala da Rueun. Plinavon ha el gidau a scaffir mieds d'instrucziun per nossas scolas romontschas (Necrolog: Calender Romontsch 1979, p. 391–393).

Dr. Giuseppe Gangale (1898–1978)

Sco promotur dil moviment romontsch ei dr. Gangale staus activs durant ils onns 1944–1949. El ei semussaus sco ina persunalitad ferma che ha battiu curaschusamein per sias ideas. Las acziuns romontschas en la Sutselva e la promoziun dallas scolettas romontschas ein per gronda part d'attribuir a sia iniziativa. En las annalas dil moviment romontsch figurescha dr. Gangale sco persuna controversa, ferm admirada e ferm contestada (Necrolog: «Bündner Zeitung» dils 16.12.1978).

Mila Gschwind-Cotti (1919–1978)

All'entschatta dils onns 40 ha dunna Mila gidau a realisar las empremas emissiuns per affons al radio romontsch. Populara eis ella vegnida sco «tatta da praulas» el radio. Cun skizzas litteraras e biograficas, praulas originalas e raquens ha ella enrihiu simpaticamein nossa jerta litterara (Necrolog: Igl Noss Sulom 1979, p. 4–7).

Michel Maissen (1901–1978)

Sco poet popular sursilvan eis el staus in fideivel collaboratur en calenders, periodics e gasettas romontschas. Ina collecziun da sias poesias ei vegnida publicada sut il tetel «Molas mulin» igl onn 1971 (Necrolog: Calender Romontsch 1979, p. 399–405).

Dr. Antoni Perini (1890–1977)

Dr. Perini ei staus duront 10 onns president dalla Uniun dils Grischs. Tier la Ligia Romontscha ha el giu incumbensas specialas a favur dallas scolettas e dil cant. Sco commember dalla Societad Retorumantscha ha el representau quella duront biars onns en la Fundaziun Planta (Necrolog: Fögl Ladin, 14.10.1977).

Sur Gion Battesta Sialm (1897–1977)

Sia ovra litterara cumpeggia varga 50 raquens, novellas ed idils originals, biaras poesias, giugs festivs, dramas e cumedias. Sias ovras ein cumparidas en divers Tschespets ed en dus toms intitulai «Span e debat». Gronds merets ha el era sco translatur. Sias translaziuns han empleniu duront biars onns il fegliet (feuilleton) dalla Gasetta Romontscha ed aschia procurau per «vivonda poetica regulara» als lecturs sursilvans (Necrolog: Calender Romontsch 1979, p. 372–378).

Rapport dil Cussegl da scola LR

Igl onn da scola 1977/78 ei staus onn da sgol.

Suenter 2 onns da formaziun pratica e teoretica han 13 scolaras bandunau nies Seminari cul diplom da mussadra romontscha. In diember bia memia pign a vesta dil basegns en tiara romontscha. La Ligia Romontscha sto per quei ponderar seriusamein, schebein ei fuss buca opportun d'introducir in cuors dubel per saver diplomar mintg' onn in diember sufficient da mussadras. El medem mument eisi denton era da prender en mira igl augment dil temps da scolaziun da 2 sin 3 onns per saver tener til allas pretensiuns dad oz. La realisaziun da quels postulats ei denton mo pussevla, sch'il Cantun ei promts da surpender ils cuosts che la LR impunda per il Seminari da mussadras. Ina damonda respectiva ei da present en preparaziun. Davart la giustificaziun da quella professiun maunglan ins strusch piarder plaids, demai ch'il Cantun formescha ad agen quen las mussadras tudestgas a Claustra e sustegn quellas dallas Vals talianas cun subvenziuns e stipendis per lur formaziun el Tessin.

Ils 28 d'uost ha igl onn da scola 78/79 priu sia entschatta; per l'emprema gada senza internat. Igl ei aunc memia baul per trer conclusiuns valeivlas davart las experientschas fatgas cun in externat. Per cumpensar in ton digl ambient interromontsch che va en mintga cass a piarder cugl internat, havein nus introduciu sper las 2 uras da romontsch regularas egl agen idiom in'ura d'instrucziun interromontscha. Professor Chasper Pult ha surpriu quei pensum sper l'instrucziun romontscha ladina. Las scolaras da Surmir han cun uonn lur agen magister da romontsch cumplein. Schebein quella separaziun entira dallas Surmiranas (ella ei succedida sin giavisch expressiv da lur vart) ei d'avantatg per la regiun e survescha all'avischinaziun romontscha, gliez ei in'otra questiun!

La tiarza jamna d'october han las scolaras frequentau el Seminari sez in cuors da «pictura expressiva» che ha tenor il resun giu il meglier success pusseivel. El decuors dil meins da december ha la preparaziun per igl emprend practicum giu liug a Valbella en Casa Fadail. Las mussadras che prendan practicantas han luvrau cumineivlamein cun quellas sut la reschia dalla directura dil seminari, assistida dils scolasts da pedagogia e psicologia. Quei cuors d'introducziun al practicum daventa plaunet tradiziun ch'ei da beneventar, munta el gie el medem mument in cuors da perfecziun per las mus-

sadras. Denton eisi da far attenziun ch'il diember il pli grond pusseivel hagi caschun da seprofitar da quella purschida. Cun la fin da schaner, suentar il practicum, ei il temps d'emprouva dallas scolaras ius a fin. Tut las candidatas han satisfatg allas normas stipuladas da niev dil cussegl da scola en in reglament. Per promover il contact vicendeivel denter las scolaras, e da quellas cun la directura, ei l'entira gruppa serendida dils 19 als 24 da fevrer en in camp da skis a Flond.

Scrivend quest rapport s'avischina gia il secund practicum da quest onn che vegn medemamein preparaus tras in cuors. La fin digl onn da scola ei prevedida per ils 23 da zercladur, e suentar suonda in practicum social obligatoric da treis jamnas en ina famiglia romontscha.

Sper las damondas che pertuccan directamein il Seminari da mussadras, s'occupescha il cussegl da scola da differents problems che stattan en connex pli stretg u pli vast cun quel. Aschia tucca ei ad el da sefatschentar cun l'inspeziun dallas scolettas. Per satisfacer il pli bein pusseivel a quei duer ha el relaschau in regulativ per las inspecturas e preparau sin proposta dalla directura dil Seminari normas per l'inspeziun dallas scolettas. Muort demissiun han pliras inspecturas stuiu vegnir remplazzadas. Per la Giadina funcziuneshan en pei da dunna Seraina Roner duas novas: plevonessa Anni Tscharner e dunna Lucrezia Vital-de Planta. En Surselva pren giuvna Marianna Maissen la successiun da giuvna Dora Cavelti. Allas inspecturas partentas admettein nus nies cordial engraziament ed allas novas giavischein nus plein success.

Perschuadius dall'impurtonza dalla scolaziun permanenta, ha il cussegl da scola instradau cuors da perfecziun per las mussadras. Quels han liug venderdis e sonda ils 27/28 d'avrel en execuziun dubla a Breil e Zernez. Sin insinuaziun da mussadras sezzas ein els dedicai als treis suandonts temas:

1. Introducziun en «Miu emprem dicziunari»
2. Co far versichels e versets
3. Il mund dalla praula romontscha.

Las annunzias ein numerusas ed ils meinacuors dattan caparra per la megliera reussida.

Sco istanza suprema en fatgs da scolaziun e scolettas ha il cussegl da scola secapescha era priu posiziun davart il sboz cantunal per ina «Lescha da scoletta».

Per concluder aunc in plaid davart la scoletta d'exerceci a Cuera. Sco insa laguota quella instituziun necessaria per la formaziun dallas mussadras in bien cugn dil budget dalla Ligia Romontscha. Da present ei la LR en tractativas cul marcau da Cuera che ei da principi prompts da surprendre las duas

scolettas sut la cundiziun che quellas seigien frequentadas d'in diember minimal prescrets legalmein. Essend che quella cundiziun para dad esser adumplida san ins sperar il meglier.

Cun quei sun legreivel concludel jeu quest rapport sumaric, engraziand a tut quels che ein sefatgs meriteivels per nies Seminari e per las scolettas romontschas.

Per il Cussegl da scola LR
Il president: Theo Candinas

Nossas societads affiliadas

Società Retorumantscha

Rapport da gestiun 1978

Dus fatgs legreivels ord la veta da nossa societad lein nus marcar gia alla bialentschatta.

Viers la fin digl onn vargau vein nus saviu tschentar il tom 6 dil DRG sin cruna, in volum da varga 860 paginas che cuntegn la letra F. Cun quel ei ina tiarza dil grond lexicon romontsch sin talina. Quei ei ina gronda prestaziun dapi igl empren fascichel 1939.

La gliesta da commembers cumparida ellas Annalas 91 relata che nus vein varga meli commembers. Commember da nossa societad ei tgi che abonescha las Annalas ni il DRG. Il diember da commembers ei continuadamein ella enzenna da carschen.

1. Il Dicziunari rumantsch grischun

Egl onn calendari ein cumpari ils fascichels 84 ed 85 en in volum. Els cumpeglian il register dil tom 6 che ei vegnius amplificaus e differenziaus danovamein. Avon 15 dis ei il fascichel 86 cumparius. Nus quintein da saver publicar ils 1979 aunc dus fascichels.

2. Las Annalas

Il tom 91 dallas Annalas ei cumparius igl atun vargau, in tom da varga 250 paginas. El cuntegn trasatras lavurs scientificas ni preponderontamein talas, aschia che nus savein quintar cun in considerabel agid finanziel dalla Societad svizra per las ciencias morales (SGG). Egl onn da gestiun eisi stau

12 meli francs. Senza quels stuessen nus augmentar considerablein il prezi da vendita ni reducir il cuntegn silla mesadad.

3. Romanica Retica

Igl onn vargau ei igl empren volum da questa scartira ni retscha compariu cun ina «Bibliografia Studis Romontschs 1950–1970». Uonn havein nus saviu presentar il volum 2 che presenta ils registers necessaris: d'auturs, da persunas, da materias e da nums. En preparaziun ei gia il tom 3 cun ina zun interessanta lavur e scrutaziun davart la frasologia romontscha da nies consuprastont, rector J. C. Arquint.

4. Nies institut

Nies institut vegn adina puspei clamaus en agid per damondas linguisticas, quei ord tuttas parts dil mund, essend che nies lungatg vernachel daventa pli e pli object da scrutaziun da differents pugns da vista. Ins fa era enteifer nossas scheinas aspramein diever da nies institut, ton dils cussegls da nies personal scolau e cudischiu sco dil prezius material rimnaus ed ordinaus cun veglia acribia.

Quei tut dat lavur che survarga plaunet nossas pusseivladads, vulan ins buca munchentar nossa mira suprema: la redacziun dil DRG.

Igl ei perquei urgent da rinforzar la redacziun dil DRG schigleiti che quei ei pusseivel e ton sco Berna lubescha.

5. Damondas persunalas

Nossa suprastonza ei dall'idea ch'in pli stretg contact da nos redactors cullas universitads e la giuventetgna academica seigi dad avantatg per nies institut. Ella ha perquei lubiu als redactors en concordanza cul FN da leger mintga 15 dis en ina scola aulta. Prof. Alexi Decurtins fa quei dapi decennis gia a Friburg. Dapresent legia el sur la grammatica retoromontscha e dat ina survista dalla litteratura. Dr. Hs. Stricker ha retschiert in clom alla universitad da Puntina/Innsbruck. El dat leu ina survista dil romontsch ed in cuors linguistic sursilvan.

Nies assistent, dr. Felix Giger, ei vegnius engaschus per in ulteriur onn sco «collaboratur scientific» e fa part dalla redacziun dil DRG.

Enteifer in onn vein nus retschert la demissiun da treis da nos members da suprastanza. Igl ei quei en successiun dalla demissiun: dr. Gieri Ragaz, dunna Angelina Valaulta-Soliva, nossa cassiera e Ser Rico Parli.

Dr. Gieri Ragaz ha fatg part da nossa suprastanza 11 onns. Nus tuts vein apprezziau sia emperneivla collaboraziun. Dunna Angelina Valaulta ha abdicau sco cassiera suenter 5 onns buna e precisa lavur en favur da nossa societad. Ser Rico Parli ha fatg part 10 onns da nossa suprastanza. El ha buca saviu esser adina presents, mo cura ch'el era cheu, lu cun plaid e cussegl. A tuts treis partents sco era alla entira suprastanza, als revisurs ed a nos emploiai e collaboraturs engraziein nus da cor.

Gion Deplazes

Romania

Gia el rapport digl onn vargau stat ei remarcau che la lavur e las acziuns dalla Romania seigien limitadas; ellas ein dependentas dallas forzas da lavur che stattan a disposiziun e dallas finanzas. Da nossas pusseivladads finanzialas havein nus fatg diever cumpleinamein. Sche las forzas engaschadas han fatg lavur optimala ni buc, lein nus schar da decider.

Las ediziuns officialas

Era uonn eis ei reussiu da schar cumperar Tschespet ed Ischi semestril sils termins usitai. Cun quei che la radunonza da delegai vegn uonn anticipada sil november enstagl da salvar ella la fin da december, ein il secund tom digl Ischi semestril ed il Tschespet 51 forsa aunc buc ord stampa pil di dalla radunonza. Denton cumparan els senza auter aunc avon Nadal 1978.

Igl Ischi semestril porta sco adina era quella gada contribuziuns da divers geners, lectura multifara ed interessanta. Deplorablamein anfla el aunc adina memia pauc esit. Dalla ediziun da ca. 1300 exemplars restan varga 400 anavos,

memia bia per nossas relaziuns finanzialas. Ils cuosts da stampa e spediziun seschassen reducir considerablamein da revegnir ad ina ediziun annuala sco vidavon. La suprastonza tedlass bugen en quei grau il meini dils delegai. Als redacturs che sestentan grondamein per ina interessanta ed attractiva ediziun digl Ischi semestril admittein nus in grond engraziament per lur stentas e lavur. Deplorablamein ha in dad els, dr. Marcus Defuns, Tavau, abdicau sco redactor. Muort plirs motivs, specialmein da clamada, eis el buc el cass da cuntinuar cun la lavur cunredacziunala digl Ischi semestril. En num dalla suprastonza e dils delegai romanians admittein nus ad el in grond Dieus paghi per siu engaschament sco redactor, collaboratur en diversas scharschas ed incumbensas.

Il Tschespet 51 porta raquens e poesias da Toni Berther. El ei enconuschents tras diversas publicaziuns el Calender Romontsch e carnets OLS. Cun il Tschespet 51 sperein nus da satisfar al basegns dalla giuventetgna e da nos scolars. Ils raquens da Toni Berther ein fetg adattai per lectura en scola. Nus sperein che nos scolasts fetschien bien diever da quella pierta, seigi sco lectura da classa ni per la biblioteca da scola. Era a Toni Berther engraziein nus grondamein per siu sestentar litterar e sperein era egl avegnir da saver publicar ina ovra ni l'otra da sia pleva.

Secapescha ch'ei descha era d'engraziar al redactor dil Tschespet, Pieder Simeon, per sia lavur redacziunala. Igl ei gia il tierz ella retscha ch'el sa presentar al lectur sursilvan e nus sperein ch'ei suondi aunc biars.

Ediziuns sursilvanas per 1978

Romania	Tschespet 51, Toni Berther Ischi semestril, nr.10 ed 11 Il Grisch, cudisch da cant per la giuventetgna Talina, periodica dalla Romania studentica annada 36 nr.130
Stampa Romontscha	Arcun, dr. Giusep Condrau, Ina vusch ord il parlament federal, tom III Calender Romontsch, annada 119
Vischnaunca da Laax	Laax, in vischnaunca grischuna, scartira giubilara 550 onns Libers da Laax, redigida da Alfons Maissen

Chor viril Lumnezia	40 onns Chor viril Lumnezia (cun sustegn dalla Romania)
Felix Giger	Sesiun egl uffiern, Poesia (cun sustegn dalla Romania)
Decanat sursilvan	Mied d'instrucziun per la ductrina Il bab da tschiel ei buns, 1. classa Jeu sun la veta, 6. classa
Uniun da scripturs	Novas litteraras
Ludovic Hendry	Verduras dalla notg, en translaziun tudestga: Grenz- gänge

Accziuns

En emprema lingua legra ei la suprastonza da finalmein saver presentar il niev cudisch da cant «Il Grisch». Ton la lavur redacziunala sco la finanziaziun han dau bia da studegiar. Suenter enqual scarpetsch e quitau ha la lavur saviu vegnir terminada ed il cudischet stat oz a disposiziun a tut tgi che ha plascher dil cant popular, specialmein a nossa giuventetgna. Alla cumissiun redacziunala (Claudio Simonet, Giusep Decurtins, Silvio Schmed) engraziein nus per lur breigias e stentas e giavischein a lur ovra ina buna accoglientscha. In grond engraziament descha denton era a tuttas persunas ed instituziuns che han gidau a finanzia quella ovra: alla Ligia Romontscha, dr. Willi Hess, Glion, firma Mazzetta, Trun, Cava da gera SA, Schluein, Ovra electrica sursilvana, Glion (quellas treis firmas sin intermediaziun da dr. Donat Cadruvi), Migros, S. Gagl, e Banca cantunala.

La scolaziun da carschi ei daventada in pensum permanent dalla Romania. Nus sestentein da realisar quella finamira en stetga collaboraziun cun autras uniuns e societads, specialmein ensemblamein cun la Ligia Romontscha e la Renania, denton era cun agid dallas uniuns localas. Il program per igl onn 1978/79 ei fetg vasts e multifars. En la Gassetta Romontscha dils 15 da settember 1978, nr. 74, ei quel vegnius publicau extendidamein. Buca meins che 8 referents stattan en 14 loghens a disposiziun per seras da scolaziun e discussiun. Ins vegn a s'occupar dils suandonts temas: La tele-

visiun e l'influenza sigl affon; Giuventetgna e baselgia – digl ir en baselgia!; Vegliadetgna – la biala stagiun; Energia atomara en Svizra – gie ni na?

La suprastonza dalla Romania ei fetg satisfatga ch'igl ei reussiu da preparar in tal vast program d'acziun ed ella ei perschuadida che quellas stentas portien bien fretg. Als dus suprastonts Felici Riedi e Silvio Camenisch sco era a Thomas Bieler, Trun, che ein responsabels per quei impurtont ressortschein nus in grond Dieus paghi per lur engaschament e la gronda lavur organisatoria; cumpri en quel ein naturalmein ils numerus referents e meina-discussiuns sco era la Ligia Romontscha pil sustegn ed agid.

La gruppa da lavur per ina antologia per l'instrucziun litterara (Isidor Winzap, Bernard Cathomas, Richard Cavigelli e Gieri Menzli) ha medemamein fatg lavur speditiva. La collecziun da quels texts duess cumparer el decuors dils 1979; ils cuosts surpren il cantun. Nus admettein in cauld engraziament als collaboraturs, sperond ch'els stettien era egl avegnir a disposiziun per la realisaziun d'auters postulats e mieds d'instrucziun.

A Cuera patratgan ins da fundar ina uniun romontscha che duess s'occupar dalla problematica e dils basegns dils Romontschs en la capitala grischuna. La suprastonza dalla Romania ha priu enconschientscha da quei fatg ed ei cunschienta dalla muntada d'ina tala uniun per ils Romontschs da Cuera. Viers quella fundaziun prendein nus ina posiziun tuttavia simpatica e positiva. La posiziun da quella nova uniun viers la Ligia Romontscha sto secapecha vegnir fixada claremein.

Al casti da Schluein (Löwenberg) vul ins dar ina nova finamira ed ina nova funcziun. El duess daventar in center da scolaziun, formaziun e sentupada per la Surselva. La suprastonza dalla Romania ha giu cuntact culs organs dalla fundaziun Casti da Schluein e cun auters interessai. Ils 28 da fenadur 1978 han instituziuns, uniuns e persunas privatas interessadas dalla causa dilucidau l'entira problematica e la finala fixau ina cumissiun che duei studegiar e preparar ils pass necessaris. Monsignor uestg, Gion Vonderach, sco suprem survigilader dalla casa, persequitescha il svilup cun tutta simpatia. L'iniziativa per la reactivaziun dil Casti da Schluein ei begnida da Mariano Tschuor, Rueun. El mereta nies engraziament e nies sustegn.

Fiasta populara a Sedrun

Suenter treis onns ha la suprastonza puspei giu la curascha da stimular e gidar ad organisar ina fiasta populara romaniana. Ils 1975 ha ella giu liug giudem la Surselva, a Falera; quella gada ein ils Tuatschins stai promts da semetter als stadals per preparar ina digna e biala fiasta. Quei ei era reussiu ad els cumpleinamein. In pievelun ha dau suatientscha agl invit dalla Romania e dallas uniuns tuatschinas, dil chor mischedau e dalla societad da musica. Favorisada d'ina stupenta aura ha la fiasta populara priu in legreivel decuors. Ils Tuatschins han schau muncar neginas breigias per presentar in grond, extendiu e variont program da fiasta. Allas duas uniuns che han surpriu la gronda lavur preparatoria ed a lur tgamunaders, Norbert Vinzens e Benedetg Hendry, savein nus buc engraziar avunda per lur immensa lavur prestada. Il success da Sedrun vegn ad intimar la suprastonza d'adina puspei realisar en ina regiun ni l'otra semegliontas fiastas.

Conclusiun

Introducend nies rapport essan nus sedumandai: havein nus atgnamein prestau zatgei da num duront igl onn da gestiun 1978. Concludend quel astgein nus bein dir buc esser stai dil tuttafatg culs mauns en sac. Schond repassar il vargau astgein nus remarcar ch'igl ei vegniu contonschiu e realisau enqual finamira e ch'ils vials e las untgidas ein preparai per novs intents. Al parsura dalla Romania fa ei plascher d'astgar attestar a tuts collaboraturs e specialmein era als consuprastonts bia bunaveglia e premura per ils fatgs dalla Romania e da nossa cultura romontscha insumma. Per lur fideivla lavur ch'ei savens zuppada e buc enconuschenta alla publicitad meritentan els gronda renconuschientscha ed engraziament.

Ignaz Cathomen

Uniun dals Grischs

Quist on es gnü discurrü e scrit fich bler da nus Rumantschs, nossa lingua e cultura. 40 ons lingua naziunala, ha dat andit e taimpra a blers commentars, revistas, a lod e blasem, criticas e lusingias. Il parair general es stat bod trasoura positiv ed ans ha dat curaschi in noss sforzs per il mantegniment dal rumantsch. I nun ha però manchà l'admoniziun e'l daint chi'ns ha muossà süllas plajas chi'ns chalchan, saja que manchanzas linguisticas o fals politics, socials e tecnicos.

A nossa radunanza generala dal 1977 a Zernez han nos amis da la Slovenia, üna minorità linguistica da l'Austria, quintà da lur problems e'ns intratgnüts cun musica, chant e folclora. Da que ch'els quintan sta lur minorità etnica in ün greiv cumbat per lur existenza cunter üna majoranza cun poca incletta e toleranza, ma tendenzas naziunalisticas. Il stadi austriac nu tils protegia, sco chi pretendan las ledschas per la protecziun da las minoritats.

L'Uniun ha scrit, seguind ad üna resoluziun da la radunanza generala, üna lungia charta a l'ambaschadur austriac a Bern e til fat attent als privels chi imnatschan al pövel sloven causa cha'l stadi nu fa seis dovair e nun applichescha neir las ledschas manzunadas. La resposta es statta fich convenziunala. «Il stadi austriac garantischa cun seis statüt per la protecziun da las minoritats l'existenza e libertà da talas.»

Büro da plazzamaint

12 000 rumantschs vivan ourdvard l'intschess rumantsch. La populaziun da lingua tudais-cha crescha in Engiadina dad on ad on. Amo uossa emigreschan blers Rumantschs in Svizra Bassa e speran da chattar là lur furtüna. Quista emigraziun ed imigraziun chi'd es tipica per nos pövel, ha consequenzas desastrusas per nossa lingua. Di per di vegn tscherchè persunal da privats, firmas e cumüns, e que da la giunfra in butia fin al directur da cura o banca. L'intent dal büro da plazzamaint füss, d'intimar als rumantschs emigrats da tuornar in patria, siand chi's preschainta eir qua pro nus pussibilitats fich bunas e variadas per guadagnar il daviver. Sco manader dal büro vain nus tschernü a sar Domenic Gisep da Tschlin. Sar Gisep prova da realisar nos intent e que cun incletta ed originalità. P's muossa però fich cler cha nus vain

in Engiadina ün grond bsögn da glied, e chi füss eir la prontezza dad ingaschar Rumantschs, ma cha be fich pochs dals noss s'interessan per quista gronda faira da plazzas vacantas.

Cartas da Nadal e Büman

Per cumplettar nos assortimaint da cartas vain nus laschè stampar duos serias da cartas per Nadal e Büman. Nossa administradura da la libreria, duonna Clara Stupan, ha tramiss 3000 serias in las chasadas rumantschas. Chi chi trametta giavüschs scrits in rumantsch documentescha sia appartgnentscha a nossa cultura. Cha tuot ils buns giavüschs scrits in rumantsch as accumulishan!

Nos fabricat a Schlarigna in chesa Manella

Als 21 da lügl es statta la bavarella da culmaina per nos fabricat a Schlarigna. Quel es uossa suot tet e las lavuors internas progredischan a plaina cuntantezza. Nus sperain da pudair salvar nossa radunanza generala a Schlarigna e preschantar in quella occasiun la libreria fingià in funcziun. Ün ingrazchamaint special pertuocho a la cumischiun da fabrica e surtuot al president da quella, sar Peider Guidon. El ha cuntribui cun sia buna reschia, sia perseveranza ed incletta a la reuschida da l'ouvra.

Publicaziuns

L'Uniun ha publichà o güdà a publichar las seguaintas ouvras:
Meis prüm dicziunari, cun fögls dal text vallader.
Chantai e sunai, ün' ediziun da la Pro Engiadina Bassa per la scoula da musica.
Flur da tschirescher, poesias da Robert Luzzi, Lü.

Donaziuns e legats

Dal relasch da duonna Hilda Schaumann, derivanta dal Brasil, ma amia da nossa lingua ed Engiadina vain nus survgni l'import da 2000 francs. Nus dovraran quist montant per publichar ün cudesch per la giuventüna cun texts

da divers scriptuors moderns e dal temp passà. Grazcha fich per quista donaziun.

La famiglia Arquint, duonna Caty e'ls figls Domenic e Romedi, han dat ün legat our dal relasch da lur figl e frar Giachen Urs Arquint. Ils fits dal bel import da 22 443 francs sun destinats per publicaziuns per uffants o per promover bibliotecas d'impraist localas o regiunalas. Quist legat documentescha il nöbel pensar da la famiglia Arquint chi ha gnü tras la mort prematura da lur confamiliar uschè grond cordöli. Cha Dieu Tils paja!

Gion Filli

Renania

Ediziuns

Igl onn vargau ha la Renania fatg neginas ediziuns, denton ei la suprastanza s'occupada cun divers projects. Ina cumissiun ha legiu e fatg ina eleziun dallas ovras da Hercli Bertogg. Quella ediziun che savess era vegnir druvada en scolas superiuras basegna aunc da muniziusa lavur. Plinavon ei la suprastanza era sefatschentada cum las historias d'Anna Mengia Bertogg ch'empermetta ina stupenta ediziun per ils pigns. Ina ediziun da canzuns per chor mischedau havein era priu en egl.

Fatscha da nos vitgs

Sut la bitgetta da Plasch Barandun ei nossa cumissiun puspei stada fetg activa. Differentas novas inscripziuns romontschas ein puspei naschidas en nossas vischnaucas. Igl onn 1978 ha Plasch fatg novas inscripziuns principalmein a Vuorz sco era aunc entginas singulas en autras vischnaucas.

Cuors per carschi

A Flem sefa adina puspei Gieri Seeli meriteivels pil grond interess che vegn leu demussau pils cuors per carschi. Era a Scharons han ins gl'unviern

vargau mussau interess per in cuors romontsch ch'ei vegnius menaus da Andrea Balzer.

Ils cuors per scolaziun da carschi ein vegni realisai en stretga collaboraziun culla Romania. Sche quella acziun «scolaziun da carschi» ha aunc buc la giavischada tratga, sche lein tuttina buca perder la curascha, ina entschatta ei adina grev.

Periodics

Per plascher da nossa giuventetgna ei il Dun da Nadal era compariu 1978. Nus engraziein a nos dus redactors Flurin Caviezel e Jakob Michael per lur conscienziosa lavur. Che nies calender Per mintga gi ei ina lectura preferida demuossan las reclamaziuns pil retard dil calender 1979. Per ventira eil aunc tuttina vegnius en vendita avon Nadal aschia ch'ins ha saviu cuntentar nos lecturs.

Ser Flurin Darms ha deplorablamein demissiunau sco redactor dil Per mintga gi. Vegn onns alla liunga ha el redigiù nies calender. Tgei lavur e quitaus schain en quels dus decennis. La Renania engrazia a ser Flurin per sia gronda e conscienziosa lavur e sperein aunc vinavon cun sia collaboraziun. Sco niev redactor ha la suprastonza elegiu ser Martin Fontana. Nus engraziein era ad el ch'el ha surpriu quella hanada lavur. Era al redactor Sutsilvan ser Jakob Michael in grazia fetg. Ser Michael ha igl onn vargau retschert il premi dil radio per sia lavur prestada pil romontsch. Segiramein ina giustificada honorificaziun. Era en quei liug nossa gratulaziun a nies premurau redactor.

La Casa Paterna, igl organ dalla Renania, ei comparida regularmein.

Ils dus redactors Johann Clopath e J. Michael prestan buna lavur. Era alla cumissiun da redacziun sei engraziau per lur sustegn e collaboraziun.

Gi sportiv a Trin

Cun Johann Clopath alla testa ei la fiasta da nossa giuventetgna vegnida organisada cun bien success a Trin.

Nus engraziein a Johann Clopath ed a ses cungidonters per la buna organizaziun. La buna participaziun da varga 400 scolars dat a nus anim da continuar cun la fiasta per nossa giuventetgna.

Sco *acziun speciala* ha la suprastanza s'occupau igl onn vargau cun il questionari dalla LR sco era cun la damondas tschentadas a sias uras dalla Renania. Igl emprem pass havein nus fatg cun prender si contact e discussiun cun ils delegai da tuttas vischnauncas ord igl intschess dalla Renania. Il secund suonda el proxim onn cun prender contact cun las autoritads da vischnaunca.

Radunonza da delegai

La radunonza da delegai ha giu liug igl onn vargau igl 1. da avrel a Vargistagn, silla bialla Muntogna da Schons. Igl ei impurtont che nus visetien cun la radunonza da delegai era las vischnauncas alla periferia da nies intschess. Suenter las tractandas statutaricas (senza elecziuns) ha ser Michael plidau sur dil tema: Baselia el cumbat pil romontsch. La baselia ha giu e ha aunc oz per il moviment romontscha ina evidenta muntada. Quei referat ei d'anflar el Per mintga gi 1979. President communal Crist Casper Dolf beneventescha ils delegai e dat silsuenter ina cuorta survesta dalla historia e sur dils problems actuals da sia vischnaunca.

La sera han ils delegai saviu sedevertir ensemen cun tut la populaziun dalla Muntogna da Schons. Grazia fetg per la cordiala hospitaliad.

A. Cadonau

Uniung Rumantscha da Surmeir

«Contacts» è sto igl motto principal per la lavour dalla suprastanza dall'URS igl 1978. Contacts tgi antschevan cugl bung pled sen veia e tgi duessan er effectuar ena buna collaboraziun cun las instanzas.

Igl basings da s'antupar demossan igls surmirans mintgamai cun ena gronda participaziun tar la radunanza generala da l'URS.

Dasper chella pussebladad da contact ò la suprastanza dall'URS er salvo treis dietas. Ena tala ò gia li cun ena gruppa dalla conferenza digls scolasts surmirans. Per mangs dalla LR vagn nous elaboro propostas per meds d'instrucziun per nossas scolas. Chella collaboraziun tranter l'URS e la «Conferenza districtuala rumantscha» fiss da cuntinuar ed intensivar.

Cun grond plascheir pò l'URS constatar tg'igls scribents èn activs e tgi els tschertgan ena collaboraziun pi stretga cun la suprastanza dall'URS. Chegl on els er demusso cun instradar ena dieta tgi ò s'occupo cun problems da collaboraziun per promover an moda optimala las nossas publicaziuns. Chella antupada tranter igls scribents, igls redacters digls noss organs e la suprastanza dall'URS ò do blers impuls.

Tranter oter on tots preschaints benevento l'ideia d'organisar ena concorrenza literara. Agls scribents, scu er a tots redacters lessa angraztger per lour angaschamaint per la tgossa rumantscha.

Per stgaffeir e tgirar contacts persunals èn bagn noss confidents da vischnaunca predestinos. Lour tenuta anviers igl rumantsch, lour exaimpel tgi els pon dar cun pratitgier chel tar mintga occasiung, so intimar an ena furma fitg effectiva er «assimilants» d'amprender e d'aplitgier igl noss lungatg. Per totta lavour tg'igls noss confidents prestan er an connex cun las acziuns dall'URS lessa angraztger tgodamaintg. A tots confidents, tgi èn pronts da s'angascher anavant per igl rumantsch, giaveischa bung curasch accompagna da blera curtascheia cun bler e sincer anschign.

Cun plascheir pudainsa er constatar tg'igls appels drizzos agls cumegns ed agls officials on gia buna accoglientscha. Tals appels ò igl president drizzo cun brevs e telefons a tots mastrals digls cumegns rumantschs an Surmeir. A caschung da numerosas antupadas casualas ed otras, ò igl sotsignia pudia dar e ratschever blers impuls pigl adiever digl rumantsch an la veta publica. La suprastanza dall'URS ò er intervignia e sustignia igls cumegns cun sporscher ageid tar la redacziun da tschantamaints e regulativs rumantschs. Tgi differents cumegns demossan cò veaple atgna iniziativa, vainsa registro cun gronda satisfacziun. Angraztg a tots tgi on er tarmess a L'URS leschas da cumegn e regulativs. Cun tals prova l'URS, schi spert scu pussebel, da saveir gidar ed intermedieir lavours a cumegns ed uniungs tgi votan avoir lour legislatura an rumantsch. Ena collaboraziun permanenta sen chel tarragn so purtar bungs fretgs sen differents camps. Per la collaboraziun cugls cumegns ò la retschertga dalla LR purschia ena stupenta basa da lavour.

Bungs fretgs per l'URS e bagn er satisfacziun per la Leia Rumantscha porta la collaboraziun vicendevla. Chegl demossan las ediziuns comunablas e zont er la furmaziun da carschias, la cala è puspe stada en succes cumplagn. Er igls curs d'assimilaziun on gia buna frequenza. Nossa fegnameira è d'organisar an daples lis tals curs, e da tschartger veias tgi garantesch an ena perfecziun permanenta per la gliout tgi vess e vot s'assimilier tar nous. Plaschevlamaintg savagn nous ossa er porscher en curs audio-visual per unfants. Gion

Pol Simeon ò translato chest curs, igl cal nous savagn ossa er metter an disposiziun allas scolas tgi on d'assimilier igls unfants esters. Er per l'instrucziun rumantscha an scolas tudestgas so chel curs render bungs sarvetschs.

A caschung dalla radunanza da delegos dalla LR ò l'URS gia l'onur d'organisar ena part dalla festa «RUMANTSCH 40 ONNS LUNGATG NAZIUNAL SVIZER». Cun gronda satisfacziun ins ò puspe pudia constatar tgi blers surmirans on s'angaschea per l'organisaziun da chella festa ed uscheia per la nossa organisaziun an favour digl lungatg. Scu president digl comite d'organisaziun ò Remi Capeder presto blera e stupenta labour. Igls suprastants dall'URS ed igls responsabels pigls differents ressorts on sustignia el cumplagnamaintg. Ansemen cun la LR admetta er en cordial angraztgamint a tots surmirans tgi on s'angaschea per, e piglia part alla festa. En special angraztg er agl cumegn da Casti, scu er a tottas uniungs tgi on ambalia la festa.

Concludond dastg'ia confirmar tgi noss organs èn cumparias scu adegna an moda plaschevla e demossan igl bung anschign digls redacters, da porscher ena lectura instructiva e divertenta. Angraztg fitg agls redacters, dr. Christoffel Spinas e scolast secundar Faust Signorell, scu er a tots collaboratours. Igl onn proxim cumparan chels organs enpo pi bôt.

Bler taimp ò la suprastanza dall'URS impundia per pruar da realisar la PAGINA DA SURMEIR scu gassetta iamnila. Tgi chels sforz vignan cuntinuos è er igl ferm giaveisch, tgi è nia explitgia tar las dietas gio menziunadas. La buna labour digl noss redacter, scolast Franz Capeder, e digls sies collaboratours, ans dat curasch da tschartger las finanzas ed igls sustign bisiglevel tar las instanzas tar igl pievel surmiran.

La labour an suprastanza è stada ampernevla ed igl angaschamaint digls suprastants exemplaric. Ia angraztg cordialmaintg persiva e sper da pudeir cuntinuar nossa labour cun chel spiert, igl cal dat adegna puspe curasch ed anim per luvrar instanclablamaintg per nossa cultura e pigl noss lungatg.

Rudi Netzer

Uniun da Scripturs Romontschs (USR)

Duront igl onn 1978 han nos commembers giu l'ocasiun da participar a diversas scuntradas. Nus numnein las principalas.

Scuntrada cun scribents e publicists grischuns

Suenter liunga ponderaziun en nossa suprastanza havein nus organisau ina dieta cun ils scribents, publicists ed auters interessai ord tuttas valladas grischunas sils 17 da zercladur el «Marsöl» a Cuera. Sut il tema «Gibt es ein spezifisch bündnerisches Kulturbewusstsein» han treis cumpetents umens plidau: dr. Remo Bornatico sen. per las valladas talianas, directur W. P. Mosimann per la part tudestga e Hendri Spescha per nus Romontschs. Ad els seigi engraziu da cor. La liunga e fetg interessanta discussiun ei semussada fetg positiva. Ins sedamonda daco che talas reuniuns vegnan buca salvadas pli savens. Igl ei vegniu giavischau da pliras varts da seredunar ina ga ad onn.

Fiasta a Casti

La culminaziun da festivitads appartenent 40 onns lungatg romontsch naziunal ei stada quella a Casti. La USR ensemen cun la LR han organisau ina matinada nua la suandonta scribenta ed ils suandonts scribents han prelegiu: Annamengia Bertogg, Theo Candinas, Clo Duri Bezzola, Curo Mani, Andri Peer e G. P. Thöni (il davos ord ovras da Marco Devonas). Plinavon han quater da nos commembers prestau gronda lavur cun scriver mintgin in toc teater a quella occasiun. Igl ei quei: Imelda Coray, Jon Semadeni, Gion Pieder Thöny e Curo Mani. A tuts seigi engraziu da cor.

Novas Litteraras (NL)

Las «Novas Litteraras» ch'ei in organ dall'URS ein cumparidas per l'emprema ga en vestgiu niev. Als redactors dr. J. Camartin, dr. F. Giger e C. D. Bezzola nies grond engraziament per lur breigia.

Radunonza generala

Nossa RG ei vegnida salvada ils 23 da settember a Sagogn. Sper las tractandas usitadas ha la USR recepiu Marianno Tschuor da Rueun sco niev commember.

Cussegliaer naziunal dr. Martin Bundi ei semess en disposiziun da relatar davart las interessantas excavaziuns da Sagogn sco era dalla historia dil vitg e contuorn.

Cun la populaziun da Sagogn havein nus astgau passentar in'emperneivla serada.

Dr. Lothar Deplazes ei seregurdaus cun in referat cuort davart la veta ed ovras da sur Gion Cadieli.

Entgins scribents han prelegiu da lur ovras ed il chor viril ha embelliu la scuntrada cun entginas canzuns. A tuts quels ch'han gidau tier il reussir da quei gi cun prelecziuns, referats e dunsena nies bien engraziament.

Premis litterars

Ils suandonts scribents han obteniu per ovras inoltradas permauns dalla CL premis ni duns: Toni Halter per «Diari suenter messa», dr. Donat Cadruvi per «Trapass», Paul Duff per «Trutgs e sendas», Imelda Coray-Monn per «Poesias» e Robert Luzzi per «Poesias».

Ad els gratulein nus da cor cun engraziament per lur ovras surdadas a nies pievel romontsch.

Engraziament

Da cor vulessel jeu engraziar a commembers ed ad auters ch'eiin stai prompts cun cussegls beinvulents e per las numerusas prelecziuns a caschun da seras familiaras. In special engraziament al partent secretari dalla LR Hendri Spescha ed alla partenta contabilitista Genoveva Arquisch che han adina giu ureglia per nos problems. Nus giavischein ad omisdus tut il bien pil futur.

Flurin Caviezel

Cumünanza rumantscha radio e televisiun (CRR)

1. La societad Svizra da radio e televisiung (SSR)

a) Igl punct central dall'activitad dalla SSR sen tarragn naziunal è sto sainza dubi la *revisiung digls statuts*. Siva tgi la firma Hayek veva fatg a sies taimp propostas an chel risguard e tant las societads regiunalas sco commembras vevan gia occasiung da piglier posiziun, on diversas cumischungs, igl davos la cumischung giuridica digl comité central preparo en sboz per mang digl comité central, igl cal ò tratto la tgossa e preschento igl project alla radunanza generala SSR digls 24 da november 1978. Lo ò gia li la debatta d'antrada concernent igls novs tschantamaints. Lez'eda ègl betg sto pussebel da neir a freida cun l'approbaziun digls novs statuts an vista a las numerosas propostas per midadas. Ord chel muteiv è la tractaziun neida interrota. Ins ò do agls delegos l'occaseiung da far ulteriouras propostas an scretg e concludia da salvar ena radunanza extraordinaria igls 19 da schaner 1979. Chel de on igls delegos siva lungas discussiungs appruo igls novs statuts unanimamaintg acceptond bagn en cal midada fatga sen proposta d'egn u l'oter delego. Sainza leir antrar an tot igls detagls ègl da constatar, tgi la revisiung ò tranter oter la fegnameira da zavrar las cumpetenzas tranter la societad purtadra e la organisaziun professiunala, chegl tgi è reuschia relativamaintg dètg pulit. Naturalmaintg vignigl dalla nateira dalla tgossa anor er sen venavant adegna puspe a dar tschertas tensiungs tranter la societad purtadra e l'organisaziun professiunala, ord muteiv tgi la societad purtadra furma la punt tranter la publicitad, vot deir tranter igls auditours ed aspectatours d'ena vart ed igls professionists da l'otra vart. Pianavant èn las incumbensas dalla societad purtadra sen igls divers scalems neidas circumscretgas an moda clera, da maniera tgi an chella direcziun vessigl betg da dar conflicts. Segl plang naziunal ò igl comité central, tgi vign numno ainten en documaint igl «cor» dall'interpresa, ena sumiglianta posiziun scu igl cunsegl d'administraziun tar ena societad acziunara. An chella funcziun ò el da decider davart tot las dumondas da prancepi partenent la politica dall'interpresa e chegl segl sectour digl personal, dallas finanzas e digl programm. El represchainta la societad er an trattativas cun igl departamaint federal da traffic ed energieia scu istanza da survegilanza ed igl Cunsegl federal scu autoritad da concessiung.

Igls organs dallas societads regiunalas on da s'occupar cun tot las dumondas arisguard igl program da lour regiung.

Las societads localas u commembers on da cultivar an amprensa lengia igl contact cun la publicitad.

En novum monta per la SSR er la midada dall'istanza da recurs cuntèr emissiungs da radio e televisiung. Anfignen ossa decidevan igls directers regiunals an amprensa ed igl directer general an sagonda istanza tals recurs siva d'aveir consulto ena cumischung dalla societad purtadra. Per igl futur ègl previa tgi la societad purtadra sezza, resp. en organ da chella, liquidescha dumondas da recurs siva d'aveir consulto igl directer regiunal, resp. directer general. Chella midada è stada absolutamaintg necessaria e logica, essend tgi cun igl sistem vigl eran igls directers darschaders an atgna tgossa. La radunanza da delegos spetga pero tgi vigna creò ena istanza da recurs externa davart digl Cunsegl federal. Tras ena resoluziun agl Cunsegl federal exprima ella igl instant giaveisch, tgi chella istanza externa da recurs vigna instituiziunalisada schi spert scu pussebel. Ins pò chintar tgi an chel mument tgi ena dartgeira externa ed independenta seia an funcziun, vigna la fidanza anvers la SSR a crescher ed igl andomber da recurs a sa sminueir. La supranza dalla CRR è an tots gros satisfatga dalla radunanza generala dalla SSR digls 19 da schaner. Igls delegos on accepto practicamaintg tot igls giaveischs e las propostas dalla CRR. Scu term istoric dastga igl nov artetgel 6 (statut da regiung) neir numno. Las stentas dalla supranza èn neidas remuneradas ed èn betg stadas sainza success. Da gronda muntada per la CRR èn er igls novs artetgels 3 (pensum e cumpetenzas dalla societad purtadra) e 4 (surviglianza sur digl menaschi digls studios). Speciala menziun maretan er igls art. 5, 8, 12 e 24. Davent da cò ò la CRR igl dretg sen 10 delegos ainten la RG dalla SSR. Igl sies delego e suppleant ainten igl comité central nomna ella sez.

Igls novs statuts aintran an vigour cun la resalva dall'approbaziun davart digl Cunsegl federal, igl 1. da fanadour 1979. Igl comité central vign anc a relascher las normas transitoricas. Anfignen igls 30 da zercladour 1980 ston er las societads regiunalas e commembers adattar lour statuts a chels dalla societad naziunala. An tot piglia son igls novs statuts dalla SSR neir qualifitgias per bungs, er schi els divergeschan an blers puncts dallas propostas Hayek. Tenor Hayek vess la CRR mianc ple igl dretg d'existenza scu societad commembra, ma angal scu secziun d'ena societad grischuna.

b) Igl dolzamaint dalla taxa da concessiung, tgi igl Cunsegl federal veva decreto per igls 1. da schaner 1979, ò provoco gronda opposiziun ainten la pressa ed er do occasiung ad intervenziuns ainten igl parlamaint federal.

Ainten igl Cunsegl naziunal è ena moziun neida acceptada da betg metter an vigour igl conclus digl Cunsegl federal. Ord chel muteiv ò igl Cunsegl federal sistia igl conclus partenent igl dolzamaint dalla taxa anfignen tgi igl Cunsegl digls stands vegia piglia posiziun davart chella dumonda. La cumischung preparatoria digl Cunsegl digls stands ò an dus sedutas tratto igl problem ed è rivada tar la cunclusiung da ranviir la moziun, essend tgi igl dolzamaint dalla taxa seia mutivo. Pianavant ò chella cumischung preciso tgi igl Cunsegl federal sulet seia cumpetent per decider chella tgossa. La cumischung digl Cunsegl digls stands giaveischa pero, cun en postulat, tgi igl retgav digl dolzamaint dalla taxa vigna duvro per migliurar igls programs, la SSR duess esser er an dumondas da finanzas ed administraziun pli transparenta ed ansomma cultivar igls sies «image» anvers la publicitad. Igl plenum digl cunsegl digls stands vign a s'occupar cun chella matergia agl decurs dalla sessiung digl mars 1979. Las attatgas cunter la SSR an connex cun igl dolzamaint dalla taxa da concessiung èn stadas fitg intensivias e noschas. Ins veva dallas gedas l'impressiung tgi tschertas gruppas interessadas vegian l'intenziun da destrueir la SSR e ramplazzar chella cun en radio ed ena televisiung digl stadi u d'interpresas digl tottafatg privatas, noua tgi prancepis commercials nissan a diriger igl menaschi. Tottas dus soluziuns extremas fissan da donn.

c) Vers la fegn digl onn 1978 ò igl departamaint da traffic ed energieia publitgia en nov sboz per en artetgel costituziunal partenent radio e televisiung. Tant igls cantungs scu er la societad Svizra da radio e televisiung ed en grond andomber instituziuns òn ratschet l'invitaziun da piglier posiziun an chella impurtanta dumonda. La tgossa è da nateira urgenta an vista agl svilup tecnic dalla televisiung tras cabel e satelits. Igl departamaint cumpetent metta an discussiung dus variantas. L'amprema è an sasez angal en artetgel da cumpetenza, tgi daclera tgi la legiferaziun sur da radio, televisiung ed otras furmas tecnicas da derasaziun publica d'infurmaziuns e represchantaziuns seia tgossa dalla confederaziun.

La sagonda varianta concretisescha la fegnameira da radio e televisiung e punctuescha tgi seia da risguardar las prestaziuns ed atgnadads (particularitads) digls singuls mediums. An ena terza alineia vign garantia la libertad dallas instituziuns tgi procureschan las emissions ed er la libertad da chels tgi fon igls programs. Chella libertad duess pero betg esser en dretg individual per sa svilupar sasez, ma adegna angal an vista alla prestaziun digls dus mediums. Chel text cumplitgia ed an nign cass cumplet vign sieiramaintg

a dar occasiung ad extendeidas discussiungs. Agl decurs dalla premaveira nignsa a santeir cala varianta tgi catta duple suatientscha.

2. La societad regionala dalla Svizra tudestga e retorumantscha

La societad regionala ò salvo sia radunanza generala, resp. da delegos, igl 1. december 1978 a Basilea. Dasperas las tractandas da rutina, on tant igl president dalla societad prof. dr. Frank Vischer, scu er igl directer regional dr. Otmar Hersche do an lour referats programatics ena survista digl passo ed en sguard agl avigneir. Davart digls delegos egl nia postulo da dar a chesta radunanza da delegos duple cumpetenzas. Tranter oter òn igls delegos concludia da stgaffeir en urden special per igl andamaint dalla radunanza da delegos.

La suprastanza regionala ò an ples sedutas tratto ed approu igls novs plans da structura per radio e televisiung. Chels novs plans an cumbinaziun cun la reorganisaziun dallas partiziuns da programs porschan agls collaboratours da radio e televisiung en instrumaint cun igl cal els son cuntanscher igl intent digls dus mediums an furma optimala. An chella maniera duessen er igls giaveischs e chitos digls auditours ed aspectatours, principalmaintg segl sectour dall'infurmaziun, neir risguardos. La nova partizun d'infurmaziun cun signour Götsch alla testa ed igls signours Pfister e Schlapp (en Grischun) scu adlats, cun ena relativa vasta independenza ainten lour operar, vign a purtar ena soluziun cuntantevla. An connex cun la nova organisaziun ò la suprastanza regionala er stuia far novas tschernas.

Igl aton passo è finalmaintg er nia realiso en vigl postulat dallas societads commembras per emissiungs localas quotidianas da radio. Cotras vign pussibilito allas singulas societads da derasar infurmaziuns dallas diversas cuntradas tgi interesseschon igl pievel igl pi fitg. Da punct da vista dalla CRR anor beneventainsa chel progress, senacheigl tgi igl Grischun tudestg vigna er risguardo pi bagn tgi anfignen ossa.

Agl decurs digl onn passo ò igl directer regional dr. Gerd Padel demissiuno per surpiglier en post da caporedacter tar ena gasetta regionala a Basilea. Chella demissiung è propi neida nunspitgeidamaintg. Nous rumantschs deploragn fitg tgi dr. Padel ò banduno la regiung. Trattativas cun el eran adegna cleras e sinceras. Ins saveva immediat danonder tg'ins era cun el. Per igls noss problems ò el adegna demusso gronda tgapientscha. La suprastanza ò piglia cumgio da dir. Padel cun ena pitschna festividad ed exprimia igl

giaveisch, tgi el vigna er sen sies nov post ad aveir occasiung da promover e defender lungatg e cultura rumantscha. Scu successour da dir. Padel ò la suprastanza regiunala tscharnia dr. Otmar Hersche, tgi funcziunava anfignen ossa da directer da programs radio. Dr. Hersche è ena persunga fitg qualifitgeida tgi canoscha tant la pressa, scu er radio e televisiung fitg bagn. Graztga agl fatg tgi el è sto pi bod alla testa d'ena gasetta dalla Svizra centrala ò el bungas relaziuns cun la pressa. An pè da dr. Hersche è cunseglhier naziunal Andreas Blum nia numno scu nov directer da radio dalla regiung DRS. Andreas Blum è en om ainten igls miglers onns, cun experientscha politica naziunala ed internaziunala e dasperas è el gio ples onns sto activ scu collaboratour digl radio ed occasionalmaintg er tar la televisiung. La suprastanza dalla CRR ò tschartgea da neir an contact cun Andreas Blum schi spert scu pussebel. Igls 26 da schaner 1979 vainsan gia cun el ansemen e dr. C. Pally ena seduta cò a Coira. Dr. Blum s'interessescha fitg per igls problems dalla Rumantscheia ed ò tranter oter er piglia ancunter per examinaziun igl giaveisch digls rumantschs per en program da radio quotidian d'en mezde. Naturalmaintg on an chel connex an ampresa lengia er igls technichers anc da deir en pled.

Las cumischungs dalla regiung, numnadamaintg chella digl persunal, dallas finanzas e da recurs on tratto mintgamai problems actuals. La cumischung digl persunal sot igl presidi da vigl cunseglhier digl martgea da Turitg Jakob Baur ò gia da preparar diversas tschernas, per part da nateira fitg delicata. Tant scu pussebel ò ins pruo da risguardar persungas gio angaschedas tar la SSR per cotras pussibilitar agl persunal da far carriera ainten l'interpresa, ma er ord muteiv, tgi per «esters» ègl dallas gedas immens grev da sa veiver ainten las funcziuns dalla complexa matergia da radio e televisiung. La cumischung da finanzas tgi vign presidiida da Armin Moser, è s'occupada an moda detagleda cun igls preventivs ed igl rendachint dalla societad per mangs dalla suprastanza. La cumischung da recurs ò piglia posiziun an ples sedutas scu organ consultativ digl directer regional tar recurs cunter emissiums da televisiung. Igl andomber digls recurs è pero sa sminuia an cumparaziun cun igls onns passos, ma parsiva ogl do duple intervenziuns ainten parlamaints cantunals ed ainten las tgombras federalas an connex cun igls mediums da massa. La cumischung da programs dalla regiung ò sviluppo er sot igl nov presidi da A. Senti ena veiva activitad. Repassond igls protocols sò ins adegna puspe constatar cun tge cumpetenza e diligenza tgi chel gremi tratta igls problems an tavla. L'activitad da chella cumischung n'è betg stada sainza influenza sen igls plans da structura ed igl cuntign da diversas emissiums,

e chegl malgro tgi la cumischung da programs è angal en gremi consultativ tgi dispona da nignas sancziuns.

3. *Cumünanza rumantscha radio e televisiun*

a) *La radunanza generala* ò gia li igls 24 da zercladour 1978 a Savognin. Siva las tractandas statutaricas ò deputo Peder Spinatsch referia davart «Turissem e cultura indigena ord igl aspect dallas relaziuns a Savognin». Igl premi radio e televisiung è nia cumpartia a Sar Giachen Michael, plevant a Ziran, ed agl chor viril Sursés. Chel chor ò ambellia la radunanza cun belas producziuns. Digl reminent ranviescha partenent la RG sen igl protocol.

b) *Igl cunsegl* dalla CRR è s'occupo an sia seduta digls 1. d'avregl 1978 cun las tractandas dalla radunanza generala ed ò laschea s'infurmar davart digl schef da programs concernent diversas dumondas da programs, scu per exaimpel davart la nova emissiung rumantscha partenent actualitads ainten la televisiung, la scolaziun digl persunal ed igl nov plan da structura dalla televisiung. Chella orientaziun ò provoco ena veiva discussiung ainten igl ravogl digl cunsegl. Igl president ò do ena survista sur digl sboz per igls novs statuts dalla SSR. La suprastanza dat en detaglea rapport davart igl conclus dalla radunanza extraordinaria dalla AGRAP digls 30. 3. 1978, tgi ò appruo la fusiung dalla TVRZ cun la TELE, cun vigour davent dall'antschatta da settember 1978. On chel connex ò ella fatg valeir igls risguards specials per ena sparta rumantscha ainten la nova gasetta da radio e televisiung ed er igl dretg sen exemplars gratuits. Dir. Ringier vegia piglia aint arisguard chellas dumondas ena posiziun affirmativa.

c) *La suprastanza* dalla CRR ò gia da liquidar er igl onn passo en dètg pensum da lavour. An amprema lengia ò ella stuia piglier posiziun an tot las dumondas d'impurtanza tgi nivan trattadas digls organs superiours segl camp naziunal e regional, numnadamaintg la revisiun digls statuts, igls plans da structura, la reorganisaziun dallas partiziuns da radio e televisiung ainten la regiung e diversas elecziuns, Chella posiziun dalla suprastanza era necessaria an vista agl fatg, tgi tot chels problems tangeschan direct u indirectamaintg er interess dalla Rumantscheia. Dasperas on er igl angaschamaint, la dumonda da fixaziun digl domicil e plaz da lavour digl nov persunal per l'emissiung d'actualitads tar la televisiung rumantscha, occasiuno bleras discussiungs. I sa tratta cò d'en nov redacter, d'en om da camera, d'en om digl tung e d'ena muntadra. Alla fegnfinala ègl reuschia da tscherner 3 rumantschs

per chella sparta e chegl Hendri Spescha scu redacter, Jörg Vieli scu om da camera ed Ignaz Derungs scu om digl tung. Ena muntadra rumantscha vainsan per igl mument betg anc catto. An connex cun chella nova emissiung vainsan er gia lungas trattativas cun igls represchantants dalla televisiung a Turitg partenent igl taimp dalla derasaziun. Alla fegn vainsan accepto scu taimp d'emissiung la sonda dallas 17.45–17.55 h, ma angal sot la cundiziun d'ena repetiziun sen canal 2, per cotras er pussibilitar a noss pours ed ad otras categorias digls noss pievel da saveir tadlar l'emissiung. Gl'orari curt avant las 18.00 è an nign cass acceptabel per la CRR. La direcziun dalla televisiung a Turitg ò adegna puspe offeria alla CRR igl canal 2 per chel scopo. Tottanegna è ella sa distanztgeda da chella proposta, purtond scu stgisa problems da finanzas e digl persunal. An ena brev comunabla dalla suprastanza e digl schef da programs è nia opponia a chel proceder resolutamaintg ed er documento la desilusiung e malcuntantientscha. Per d'antant ò la suprastanza anc ratschet nign resung an chella direcziun. La suprastanza vign a perseguitar la tgossa venavant.

Partenent igl li da domicil ed igl plaz da lavour digls novs collaboratours da televisiung vainsan ans laschea persvader tgi igl om da camera, igl om digl tung e la muntadra saptgan star e luvrar a Turitg, noua tgi els fon part digl schinumno «pool». Igl persunal ò pero d'aveir prioritad an tots cass per las emissiungs rumantschas. Chella sliaziun è schianavant mutivada per garanteir la continuitad (absenzas da vacanzas, cass da malsogna, sarvetsch militar etc.).

En svilup fitg favorevel ò piglia igl postulat dalla CRR sen ena preschientscha rumantscha ainten ena gassetta da radio e televisiung dalla regiung DRS. Scu gio ventilo ainten igl rapport annual digl onn passo eran nous rumantschs nias catapultos giuador dalla gassetta da radio e televisiung, tgi niva edeida dall'AGRAP an ena moda nunacceptabla. An vista alla continuada sperdita d'abonnents ò l'AGRAP fusiuno la sia gassetta cun la TELE, tgi vign edeida dalla firma Ringier. Sen basa d'en contract tranter la Ringier TELE SA ed igls acziunaris dall'AGRAP, renunztgan chels sen l'ediziun d'ena gassetta da radio e televisiung. Ord chella transacziun resultescha per la CRR ena indemnizaziun da frs. 100 000.–. La suprastanza ò er tar chella transacziun mess la cundiziun tgi la sparta rumantscha vigna risguardada ainten la TELE cumensuradamaintg ed igls exemplars gratuits stettan an disposiziun dalla CRR. Per siva extendeidas e deiras trattativas oralmaintg ed an scretg egl reuschia da cuntanscher chegl tgi levan. Ossa è la preschientscha rumantscha ainten la pressa da radio e televisiung puspe francada.

An occasiung d'ena dieta per minoritads convocada alla curt digl uestg a Coira tras igl corpus catholicum igls 21 d'avregl 1978 ò en referent rumantsch defendia igl postulat per en program da radio rumantsch d'en mezde. Davant en pi vast public on er represchantants dalla CRR sustigniachel postulat.

Igls 9 da december 1978 ò gia li a Coira la radunanza generala dall'uniung da pressa dalla Svizra orientala. Represchantants dalla CRR èn er nias anvidos a chella occurenza. Igl schef da programs dr. C. Pally ed igl president dalla CRR on referia sur da problems tgi tangeschan igl program rumantsch da radio e televisiung e l'organisaziun dalla societad purtadra tar la CRR.

Agl decurs digl onn 1979, resp. l'amprema mesadad digl 1980 vign la suprastanza a stueir preparar la revisiung digls statuts da nossa societad adattond chels agls novs tschantamaints dalla SSR e DRS. Igl statut special tgi furma la basa per igls novs statuts dalla CRR vign approuo digl cunsegl anc chest onn, sto pero siva anc neir accepto dalla suprastanza regionala ed approuo digl comité central.

Pianavant egl previa d'elaborar en concept per la lavour cun la publicitad tgi monta sen fundamaint digls novs tschantamaints dalla SSR, egna dallas pi impurtantas incumbensas dallas societads commembras.

Arisguard la lavour dallas cumischungs radio-scola, cumischung da programs e giunta ranviescha sen igls rapports specials digls presidents. La cumischung ecclesiastica ò salvo durant igl onn passo 3 sedutas. Ella ò designia ansemen cun igl post da programs igls predicatours e cumpiladers d'otras emissiungs religiousas per igl onn curraint. En'èda on igls commembers da chella cumischung er tadlo emissiungs religiousas e siva piglia posiziun an furma critica.

Alla fegn da chest rapport annual angraztga an nom dalla suprastanza agl schef da programs dr. Clemens Pally ed agl sies zont capavel «team» per la buna e gronda lavour prestada an interess da lungatg e cultura rumantscha. Igl bung clima da lavour segl post da programs è igl migler garant per ena prosperevla ed optimala prestaziun.

Per la suprastanza:
igl president Stefan Sonder

Scolettas sustenidas dalla LR 1978

Alvagni	1500.--	Riom	1000.--
Bever	1000.--	Sagogn	1000.--
Bravuogn	1000.--	Samedan	1500.--
Casti	500.--	Savognin	1500.--
Cumbel/Morissen	1000.--	Sent	1000.--
Donath	1000.--	Sevgein	1500.--
Ftan	1000.--	Sumvitg	1000.--
Fuldera	500.--	Surava	1000.--
Glion	500.--	Susch/Lavin	1000.--
Lantsch/Lenz	1000.--	Tinizong	500.--
Luven/Flond	1500.--	Trin	500.--
Mustér	1000.--	Trun	500.--
Müstair	1000.--	Tschlin	500.--
Puntraschigna	500.--	Tujetsch	1000.--
Rabius	1000.--	Valchava	1000.--
Ramosch	1000.--	Zernez	1000.--
Razen	500.--	Zuoz	500.--

Quen dalla LR 1978

A. Quen general

EXPENSAS

Organs

Radunonza da delegai	11 413.85	
Cussegl	1 121.90	
Suprastonza	5 959.85	
Revisorat	495.--	
President	4 800.--	
Representaziuns	3 379.20	
Cuosts da viadi e spesas	2 917.40	
Organs da rapport	119.--	
Cumissiuns	<u>1 110.30</u>	31 316.70

Persunal

Secretariat	152 618.--	
Per schubergiar	2 844.--	
Suppl. fam. ed affons	2 940.--	
Suppl. experientscha	273.90	
SVS / SI / CCF / CD	15 483.95	
Segirada accidents	2 131.95	
Segirada spargn	3 537.95	
Cassa da pensiun	<u>22 207.60</u>	202 037.35

Cuosts da biro

Material e maschinas	9 138.--	
Francatura e vitgira	3 103.40	
Telefon	4 163.30	
Spesas banca, schec postal	1 236.75	
Tscheins	14 275.50	
Scauldament	1 622.60	
Forza electrica	309.40	
Material per schubergiar	140.10	
Reparaturas, installaziuns	<u>345.40</u>	34 334.45

Cuosts divers

Biblioteca ed archiv	1 234.--	
Gasettas e revistas	570.40	
Inserats	2 842.45	
Rapport annual	2 579.--	
Exposiziun HIGA	776.65	
Lavurs tras tiarzas personas	754.--	
Tscheins passivs	22.75	

Segirada da fiug	363.60	
Contribuziuns annualas	1 102.--	
Cuosts divers secretariat	<u>1 770.50</u>	12 015.35

SUBSIDIS SOCIETADS AFFILIADAS

Subsidis da basa

Società Retorumantscha	2 500.--	
Romania	4 000.--	
Uniun dals Grischs	4 000.--	
Renania	4 000.--	
Uniung Rumantscha da Surmeir	4 000.--	
Uniun da Scriptuors Rumantschs	4 000.--	
Cumünanza Rumantscha Radio e Televisiun	<u>500.--</u>	23 000.--

Societads regiunalas

Romania	10 000.--	
Uniun dals Grischs	8 000.--	
Renania	4 500.--	
Uniung Rumantscha da Surmeir	<u>4 500.--</u>	27 000.--

Subsidis per organs

Società Retorumantscha	10 000.--	
Romania	15 000.--	
Uniun dals Grischs	10 000.--	
Renania	10 000.--	
Uniung Rumantscha da Surmeir	12 000.--	
Uniun da Scriptuors Rumantschs	<u>4 000.--</u>	61 000.--

Subsidis per scripturs

Cumissiun litterara	1 500.--	
Premis	3 100.--	
Seradas e prelecziuns	<u>3 510.--</u>	8 110.--

Subsidis divers

A particulars	8 250.--	
Ad instituziuns	5 050.--	
Res. prestaziuns specialas	<u>5 000.--</u>	18 300.--

SUBSIDIS PRESSA ROMONTSCHA

Gasetta Romontscha	15 000.--	
Fögl Ladin	15 000.--	
Casa Paterna	10 000.--	
Pagina da Surmeir	5 000.--	
Il Chardun	<u>2 000.--</u>	47 000.--

SCOLETTAS

Pagas mussadras	78 576.90	
Per schubergiar	5 676.--	
Pagas inspecturas	1 716.75	
Suppl. experientscha	1 726.50	
SVS / SI / CCF / CD	6 277.35	
Segirada accidents	586.75	
Cassa da provediment «La Scoletta»	5 670.35	
	342.--	
Contribuziun CMR	450.--	
Material e mobiglias	1 171.90	
Tscheins	9 600.--	
Scauldament	1 606.30	
Forza electrica	268.20	
Material per schubergiar	40.15	
Subsidis a scolettas	30 000.--	
Inserats	433.60	
Transport scolarets	2 200.--	
Pro Juventute project Cadi	<u>15 000.--</u>	161 342.75

SEMINARI DA MUSSADRAS

Papas per instrucziun	67 151.80	
Suppl. experientscha	939.20	
Survigilonza internat	5 310.--	
SVS / SI / CCF / CD	5 183.--	
Segirada accidents	627.30	
Cuosts da viadi	1 137.40	
Cussegl da scola	1 771.10	
Examens da recepziun e diplomaziun	2 488.40	
Material e mieds didactics	3 501.65	
Tscheins	12 390.50	
Scauldament	2 099.--	
Forza electrica	355.75	
Material per schubergiar	165.10	
Reparaturas	2 474.--	
Economia	5 959.55	
Cuosts divers	<u>1 361.90</u>	112 915.65

ACZIUNS SPECIALAS

Teater	8 139.60	
Cuors da lungatg	19 720.40	
Mieds didactics per scolas fundamentalas tudestgas	5 296.15	
Cuors en scola	3 509.--	
Mieds audiovisuals	14 411.75	
Neologissem	498.70	

Vischnaucas	500.--	
Scolaziun carschi	2 584.65	
Scolas medias e professiunalas	915.10	
Mieds d'instrucziun	2 033.80	
Survetsch da pressa	35.20	
Cumissium ling. principi terr.	2 280.15	59 924.60
<i>Expensas total</i>		<u>798 296.85</u>

ENTRADAS

Subsidis e contribuziuns

Confederaziun	450 000.--	
Cantun	200 000.--	
Vischnaucas	4 110.--	654 110.--

Ord investiziuns

Tscheins	1 786.65	
Tscheins ord fonds	552.50	2 339.15

Entradas diversas

Contribuziuns publicas per scolettas	9 050.--	
Marcau da Cuera	10 000.--	
Marcau da Turitg	2 000.--	
«Enfants du Monde»	25 000.--	
Taxa dils scolarets	2 702.--	
Solaras seminari	53 500.--	
«La Scoletta»	456.90	
Tscheins 1. alzada	1 400.--	
Cuors da lungatg	13 241.60	
Marcau da Cuera per instrucziun romontscha	2 000.--	
Entradas diversas	1 414.60	
Mobilias seminari	1 210.--	
Restituziun suppl. affons	1 860.--	
Scuntraziun cuosts ediziuns	45 304.20	
Per documentaziuns	378.--	
Cuors da lungatg cassetas	16 331.55	185 848.85

Entradas total

842 298.--

B. Quen per las ediziuns

EXPENSAS

Cuosts

Pledari Sutselva	1 229.--	
Carnets OLS	25 000.--	
Historia litterara rumantscha	155.--	
Canzuns	1 280.50	
Il Samaritan	15 000.--	
Nos utschals	16 505.--	
Grammatica sursilvana	765.--	
Grammatica ladina Ganzoni	10 932.75	
Economia e finanzas	7 141.50	
Varenka, lad., surs., surm., ladin	3 750.--	
Mauro, lad., surs., surm.	41.40	
Dialog	4 843.80	
Cuors audiovisual vallader	3 172.--	
Terra Grischuna	4 590.--	
Cumpra cudischs	15 636.95	110 042.90

Cuosts secundars

Scuntraziun cuosts secretariat	45 304.20	
Cumissiun bibliografia retoromontscha	463.--	
Francatura e vitgira	461.05	
Propaganda	1 368.--	
Material per ediziuns	122.--	
Cuosts divers ediziuns	986.--	
Sminuziun cudischs avonmaun	22 793.70	
Sminiziun debiturs	5 525.75	77 023.70

Total expensas quen ediziuns

187 066.60

ENTRADAS

Contribuziuns

Fondo Cadonau per: Il Samaritan	5 000.--
Vendita	<u>105 913.73</u>
<i>Total entradas</i>	<u>110 913.73</u>

Quen general

Cuosts	798 296.85
Entradas	<u>842 298.--</u>
Avanzament	<u>44 001.15</u>

Quen d'ediziuns

Cuosts		187 066.60
Entradas		<u>110 913.73</u>
Deficit		<u>76 152.87</u>

Bilanza

ACTIVAS

Cassa	181.45	
Schec postal	12 242.19	
Quen current banca cantunala	45 310.25	
Debiturs divers	1 181.75	
Debiturs dallas ediziuns	11 767.95	
Particip. Radio Turitg	200.--	
Cudischs avonmaun	<u>22 401.20</u>	93 284.79

Maschinas da biro	1.--	
Mobiliars da biro	1.--	
Mobiliars en scoletta	1.--	
Biblioteca	<u>1.--</u>	4.--

Activas transitoricas		11 412.85
Deficit		31 303.91

Legat dr. P. Tuor	2 000.--	
Legat dr. F. Calonder	15 000.--	
Dun 1. uost	<u>250 000.--</u>	267 000.--
		<u>403 005.55</u>

PASSIVAS

Crediturs divers	68 155.85	
Cassa da spargn personal LR	<u>22 979.60</u>	91 135.45

Emprest Fondo naziunal per Ovras Lansel	<u>2 364.--</u>	2 364.--
---	-----------------	----------

Passivas transitoricas		20 910.10
------------------------	--	-----------

Reservas per intents specials

Per ediziuns linguisticas	18 643.--	
Per ediziuns commemorativas	<u>2 953.--</u>	21 596.--

Legat dr. Peder Tuor	2 000.--	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.--	
Dun 1. uost	<u>250 000.--</u>	267 000.--
		<u>403 005.55</u>

Rapport da revisiun

En la funcziun d'uffeci da controlla da Vossa societad vein nus controllau la bilanza, fatga per ils 31 da december 1978, sco era ils quens da gudogn e sperdita per il temps digl 1. da schaner entochen ils 31 da december 1978.

La bilanza siara da mintga vart cun frs. 403 005.55. Il quen da gudogn e sperdita dil quen general muossa in gudogn da frs. 44 001.15 ed il quen d'ediziuns ina sperdita da frs. 76 152.87.

Nossa controlla ha mussau ch'ils cudischs ein menai en uorden. Sin fundament da nossa controlla e dallas informaziuns retschevidas essan nus perschua di che la presentaziun dil resultat da gestiun e dalla situaziun dalla facultad corrispunda allas prescripziuns legalas e statutaricas. Nossa controlla dat buca caschun a remarcas specialas.

Ils detagls davart las dimensiuns da nossa controlla e las constataziuns fatgas ein francai en nies rapport separau.

Sin fundament dils resultats da nossa controlla proponin nus d'acceptar il present quen annual e la bilanza.

IGL UFFECI DA CONTROLLA

Il revisur designaus dalla
controlla da finanzas dil Cantun Grischun:
Ch. Cavegn

Cuera, ils 16 da fevrer 1979